

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยการศึกษา คือ การศึกษาค้นคว้า แสวงหา อย่างเป็นระบบ ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ หรือ กฎ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ปรับปรุง หรือแก้ไขงานด้านการศึกษา (สุธา จันทน์เอม 2515:1-2 ; William Wiersma 1969:4) การทําวิจัยการศึกษาในประเทศไทยมีมากกว่า 30 ปี ในระยะแรกๆนั้น การวิจัยมักจะทำโดยอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (International Institute for Child Study) ซึ่งตั้งอยู่ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

แต่เนื่องจากการวิจัยการศึกษาเป็นเทคนิคและเครื่องมือสำคัญสำหรับนักการศึกษา ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ จึงได้มีการลงทุนจัดการศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2496 ในหลักสูตรครุศาสตร์ ภายใต้แผนวิชาครุศาสตร์ ในคณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และพัฒนาขึ้นมาเป็นภาควิชาวิจัยการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งมีหน้าที่ให้ความรู้ทางด้านการวิจัยในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ผลิตความรู้ด้วยการทําวิจัยในโครงการต่างๆ และ บริการวิชาการวิจัยให้กับหน่วยงานและผู้สนใจ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2530:1) นอกจากนี้ยังมีคณะศึกษาศาสตร์ในสถาบันการศึกษาอื่นารวมทั้งสถาบันฝึกหัดครู ก็ทำการสอนและให้ความรู้ทางการวิจัยการศึกษาเช่นเดียวกัน บุคคลที่ผ่านการศึกษาดังกล่าว จึงเป็นกำลังสำคัญในการวิจัยทางการศึกษาในหน่วยงานต่างๆ ต่อมาการทําวิจัยจึงมีการขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งมีทั้งการทําโดยนิสิตนักศึกษากลุ่มอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ และ ในหน่วยงานทางการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการและในหน่วยงานปฏิบัติการต่างๆจนถึงระดับโรงเรียน ซึ่งขอบข่ายจุดเน้นของการวิจัยก็แตกต่างกันไปตามการนำไปใช้

การวิจัยทางการศึกษาได้ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครู ควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้ประกอบอาชีพครูจึงควรมุ่งพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และให้บริการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ มานะ รัตนโกเศศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (2530:3) ได้กล่าวว่า " การยกระดับคุณภาพการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพครูก่อน " โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้วางกฎเกณฑ์ในการเลื่อนตำแหน่งและระดับเงินเดือน ด้วยการกระตุ้นให้ข้าราชการครูสนใจใฝ่หาความรู้ ค้นคิดแนวทางใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานตามหน้าที่ โดยการสร้างสรรค์และพัฒนาในรูปแบบของการเขียนตำรา และงานวิจัย งานวิจัยที่ครูควรทำตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดไว้ มีลักษณะ เป็นผลงานการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ควรเป็นงานวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงสำรวจ การศึกษาเฉพาะกรณี และควรเป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติงานในหน้าที่และปรับปรุงการเรียนการสอน (วิเชียร ประยูรชาติ 2531:21)

การวิจัยการศึกษา เป็นวิธีหนึ่งซึ่งทำให้ครูค้นพบวิธีใหม่ในการทำงาน สุมณ อมรวิวัฒน์ (2529:525-537) ได้กล่าวว่า " ครูทุกคนต้องมีวิญญาณของนักวิจัย ซึ่งก็คือ จะต้องมีความสนใจเอาใจใส่ในการเรียนการสอน สืบราชปัญหาข้อบกพร่อง และแสวงหาแนวทางที่ดีที่สุดในการเรียนการสอน งานวิจัยนอกจากจะบอกแนวทางการแก้ปัญหาหนึ่งๆแล้วยัง เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการคิดและการแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหาต่างๆไปเป็นการพัฒนาตัวครูเองและพัฒนาการศึกษาไปอย่างต่อเนื่อง " จรรยา สุวรรณทัต (2522:26-30) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูไว้ว่าควรมีการส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้มากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และระบบโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง "การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา " (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอื่นๆ 2530:174) และงานวิจัยเรื่อง " ปรัชญาการฝึกหัดครูของไทย ตามโครงการการปฏิรูปการฝึกหัดครูของอาเซียน " (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย 2529:26) พบว่าครูมัธยมศึกษาควรมีสรรพภาพในการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

การวิจัยการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน และพัฒนาการเรียนการสอนที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยภายนอกโรงเรียน จึงประสบปัญหาเกี่ยวกับการไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง คุณภาพของข้อมูลยังไม่เป็นที่เชื่อถือ ผลงานที่ได้จึงไม่ค่อยมีการนำไปใช้ (กรมวิชาการ 2529:115-116) การที่ครูทำวิจัยเองจะทำให้เป็นการวิจัยที่ตรงกับปัญหา และสามารถนำไปใช้ได้ทันที ดังที่กมล สดประเสริฐ (2529:55-60) ได้ยกตัวอย่างการวิจัยในประเทศญี่ปุ่นว่าการวิจัยการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นแบ่งเป็น

3 กลุ่ม คือ การวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย การวิจัยของหน่วยงาน และการวิจัยของครูอาจารย์ในโรงเรียน แต่การวิจัยดีเด่นจะเป็นการวิจัยที่ทำโดยครูอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา และครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน่วยงานปฏิบัติการทางการศึกษา ที่มีหน้าที่จัดการศึกษา สำหรับนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยสำคัญในการเตรียมกำลังคนของประเทศ โดยมีครูมัธยมศึกษาเป็นบุคลากรที่สำคัญในการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะของครูมัธยมศึกษาพบว่า มีครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยมาก่อน 2.5% ของครูทั้งหมด ครูวุฒิการศึกษาปริญญาตรี 72.4% ของครูทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529:46) ซึ่งในหลักสูตรของสถาบันผลิตครู เช่น หลักสูตรคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2530 ,หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีพุทธศักราช 2525 หลักสูตรการฝึกหัดครู ปีพุทธศักราช 2524 มีการเปิดสอนวิชาสถิติเบื้องต้นหรือวิจัยการศึกษาเป็นวิชาบังคับอย่างน้อย 2 หน่วยกิต ส่วนครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีนั้นมีประมาณ 25 % ของทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าในโรงเรียนมัศึกษามีครูจำนวนหนึ่งที่มีความรู้ที่จะทำการวิจัยในโรงเรียนได้

กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้กำหนดกรอบนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) โดยการสนับสนุนให้มีการทำวิจัยในโรงเรียน และกำหนดให้ฝ่ายแผนงานในแต่ละโรงเรียนมีหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยในโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2529:19) นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานศึกษานิเทศน์ของเขตการศึกษาต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่จัดการอบรมพัฒนาครูในด้านต่างๆ และ หน่วยงานที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่ง ได้แก่ สถาบันการศึกษาที่ทำการผลิตครูมัธยมศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทให้มีความรู้ด้านการวิจัยทางการศึกษาและบริการวิชาการในรูปแบบต่างๆ

จากความสำเร็จของการวิจัยและการสนับสนุนการทำวิจัยของหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนมัธยมศึกษาบางโรงเรียนจึงเริ่มมีความตื่นตัวในการทำวิจัย โดยจากการศึกษาแผนปฏิบัติการของกลุ่มโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และแผนปฏิบัติการของจังหวัดต่างๆในแต่ละเขตการศึกษาในปีการศึกษา 2531 และ 2532 จึงพบว่าครูมัธยมศึกษาทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและเขตการศึกษาอื่นามีโครงการทำการวิจัย โดยที่ครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีโครงการทำวิจัยมากกว่า ครูมัธยมศึกษาในเขตการศึกษาอื่นๆ กล่าวคือ มีโครงการทำวิจัย 42 โครงการ ใน 27 โรงเรียน แต่ก็ยังนับได้ว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 104 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร และเนื่องจากการวิจัยยังเป็นเรื่องใหม่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ความพร้อมทางด้านบุคลากร แหล่งค้นคว้า วัสดุอุปกรณ์ ด้อยกว่าสถาบันอื่นที่มีการทำวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการ

ศึกษาหาปัจจัยที่จะจูงใจครูมัธยมศึกษาให้ทำการวิจัยในโรงเรียน และศึกษาถึงสภาพการทำการวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีโครงการทำวิจัยในปีการศึกษา 2531 และ 2532 ว่ามีปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัยมีมากน้อยเพียงใด มีกระบวนการทำอย่างไร และผลงานวิจัยเป็นอย่างไร ข้อความรู้อันได้จะทำให้เข้าใจสภาพปัจจุบันในการทำวิจัยของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเหตุจูงใจในการทำวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีโครงการวิจัยในปีการศึกษา 2531 และ 2532
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของการไม่ทำวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาการทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 และ 2532 โดยศึกษาถึง
 - 3.1 ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย
 - 3.2 กระบวนการทำวิจัย
 - 3.3 ผลงานวิจัย
 - 3.4 การเผยแพร่และการนำไปใช้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. ครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ทำวิจัยในโรงเรียนในปีการศึกษา 2531 และ 2532
2. ครูมัธยมศึกษาที่ไม่เคยทำวิจัยในโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนเดียวกับครูมัธยมศึกษาในข้อ 1
3. ผลงานวิจัยที่ทาสำเร็จของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ทำวิจัยในโรงเรียนในปีการศึกษา 2531 และ 2532

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

1. สถานภาพของครูมัธยมศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ การปฏิบัติงาน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การวิจัย
2. เหตุจูงใจในการทำวิจัย และสาเหตุในการไม่ทำวิจัยของครูมัธยมศึกษา
3. การทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้แก่
 - 3.1 ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัยในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากร เวลา เงินทุน วัสดุอุปกรณ์และแหล่งค้นคว้า
 - 3.2 กระบวนการทำวิจัยในโรงเรียนได้แก่ การกำหนดปัญหา การทบทวนวรรณกรรม การตั้งสมมุติฐาน การออกแบบการวิจัย การจัดเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและรายงานผล
 - 3.3 ผลงานวิจัย ได้แก่ ลักษณะของผลงานวิจัย คุณภาพของผลงาน
 - 3.4 การเผยแพร่และการนำผลการวิจัยในโรงเรียนไปใช้ ได้แก่ วิธีการเผยแพร่กลุ่มเป้าหมายในการนำผลวิจัยไปใช้ วัตถุประสงค์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีโครงการในแผนปฏิบัติการในปีการศึกษา 2531 และ 2532 เท่านั้น
2. คำตอบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำตอบอย่างไม่มีอคติ เป็นคำตอบอย่างจริงจังตามความคิดเห็นที่ได้จากประสบการณ์ในทางการวิจัยที่ผ่านมา เนื่องจากกลุ่มประชากรนี้ไม่อยู่ในฐานะที่จะได้ประโยชน์อันใดในการตอบบิดเบือนจากความจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยในโรงเรียน หมายถึง การทำวิจัยตามโครงการที่มีในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 และ 2532 ซึ่งจัดทำโดยครูมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หรือ พัฒนาโรงเรียน ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสำรวจสภาพต่างๆในโรงเรียน การวิจัยเชิงทดลอง หรือการศึกษาเฉพาะกรณี

2. ครูมัธยมศึกษาที่ทำการวิจัยในโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยในโรงเรียนที่มีในแผนปฏิบัติการ ปีการศึกษา 2531 และ 2532

3. ครูมัธยมศึกษาที่ไม่เคยทำวิจัยในโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีโครงการวิจัยในแผนปฏิบัติการ ปีการศึกษา 2531 และ 2532 ที่ไม่เคยทำวิจัยในโรงเรียนในลักษณะใดๆมาก่อน

4. ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย หมายถึง ทรัพยากรต่างๆที่ช่วยให้การดำเนินการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพ ได้แก่

- 4.1 บุคลากรในการวิจัย
- 4.2 เงินทุนในการทำวิจัย
- 4.3 เวลาในการทำวิจัย
- 4.4 วัสดุอุปกรณ์
- 4.5 แหล่งค้นคว้า

5. กระบวนการทำวิจัย หมายถึง สภาพการทำวิจัยและปัญหาที่เกิดขึ้นตามขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย ได้แก่

- 5.1 การกำหนดปัญหาในการวิจัย
- 5.2 การทบทวนวรรณกรรม
- 5.3 การตั้งสมมุติฐาน
- 5.4 การออกแบบการวิจัย
- 5.5 การดำเนินการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.6 การสรุปและรายงานผล

6. ผลงานวิจัย หมายถึง รายงานการวิจัยที่จัดทำเป็นรูปเล่มแล้ว โดยศึกษาใน 2 ด้าน คือ

- 6.1 ลักษณะของผลงานวิจัย
- 6.2 คุณภาพของผลงาน

7. การเผยแพร่และการนำผลการวิจัยไปใช้ หมายถึง สภาพการขยายผลการวิจัยออกไปสู่การนำไปใช้ได้แก่

- 7.1 วิธีการเผยแพร่
- 7.2 กลุ่มเป้าหมายในการใช้ผลการวิจัย
- 7.3 วัตถุประสงค์ในการใช้ผลการวิจัย
- 7.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้ทราบสภาพปัจจุบันในการทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของครูมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบในด้านการให้ความรู้ด้านการวิจัยการศึกษา โดยเฉพาะแก่ครูมัธยมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดอบรมครูประจำการในระดับมัธยมศึกษาให้มีความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัยให้สามารถนำความรู้เป็นแนวทางในการทำวิจัยในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
3. เป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบถึงสภาพการวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมการวิจัยของครูและวางนโยบายด้านการวิจัยในโรงเรียน
4. เป็นแนวทางให้กับครูมัธยมศึกษาที่สนใจในการทำวิจัยในโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย